

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

AGRICULTURAL UNIVERSITY OF ATHENS

Κοινωνιολογία της Αγροτικής Ανάπτυξης

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

Ενότητα 6: Κρίση & Αγροτικές Περιοχές (2/2) 2ΔΩ

Διδάσκων: Χαράλαμπος Κασίμης

Τμήμα: Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μαθησιακοί στόχοι

- Το μάθημα στοχεύει σε μια ολιστική και κριτική προσέγγιση της έννοιας της αγροτικής ανάπτυξης μέσα από τη διδασκαλία βασικών εννοιών και μεθόδων για την κατανόηση μιας κοινωνικά ετερογενούς αγροτικής κοινωνίας. Πλαίσιο αναφοράς αποτελεί η Ελλάδα και οι χώρες της Ε.Ε.

Λέξεις κλειδιά

- Αγροτική κοινωνία, υπαιθρος, ανάπτυξη, δημογραφία, αγροτική εκμετάλλευση, οικογενειακή γεωργία, φύλο, νέα αγροτικότητα, πολυλειτουργικότητα

Επιστροφή στην ύπαιθρο; Μεταβολές στα μεγέθη της απασχόλησης στην κρίση. 1/2

- Από την έναρξη της κρίσης, ενώ πάνω από 600.000 θέσεις εργασίας χάθηκαν στο σύνολο της οικονομίας και ενώ η ανεργία ξεπέρασε το 20%, τα ποσοτικά και τα ποιοτικά στοιχεία δείχνουν την γεωργία και την ύπαιθρο να μετατρέπονται σε καταφύγιο αλλά και σε θερμοκήπιο ιδεών και πρωτοβουλιών τόσο για ένα μέρος του πληθυσμού της υπαίθρου όσο και για έναν αστικό πληθυσμό που οδηγείται εκεί από ανάγκη ή/και από επιλογή.

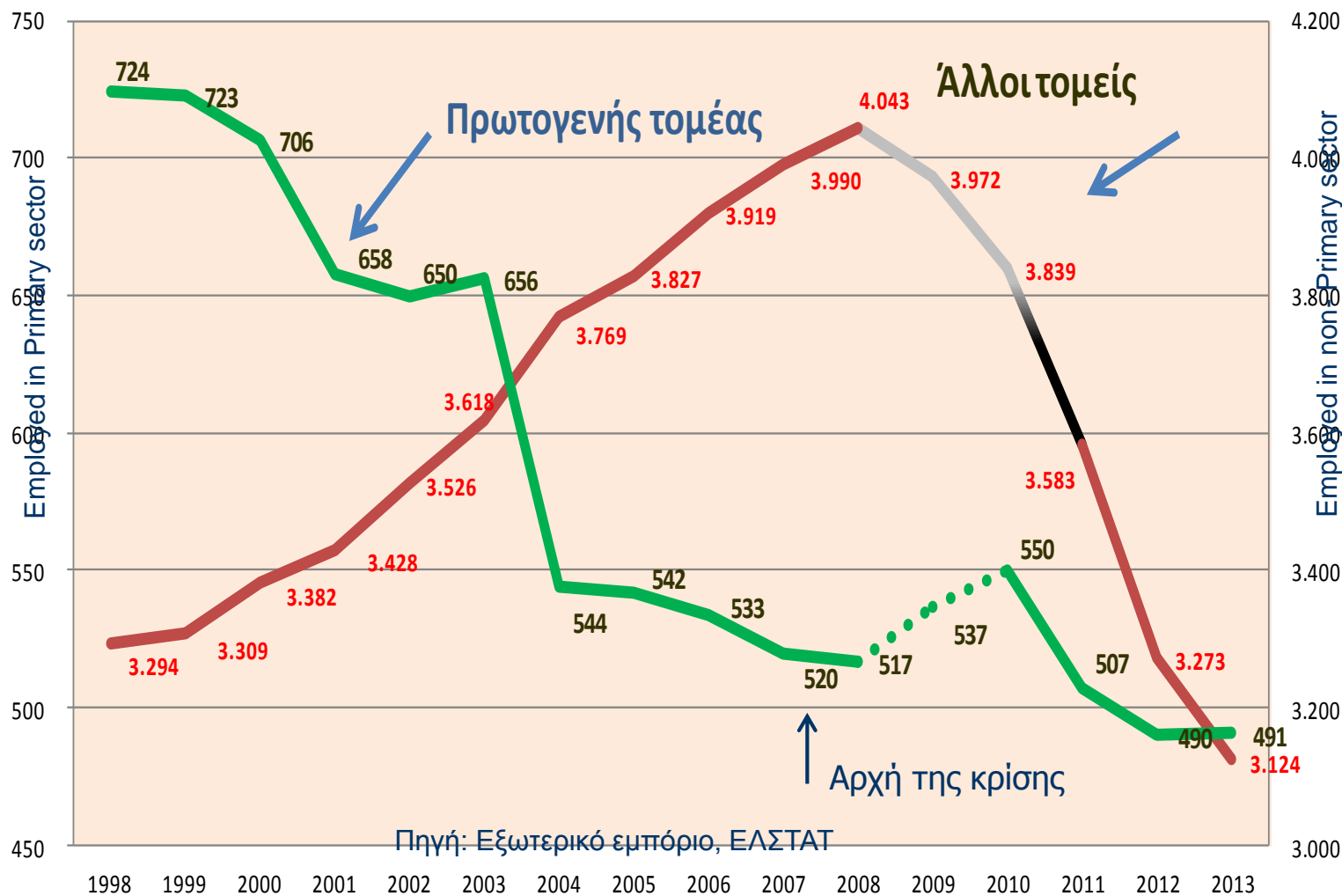
Επιστροφή στην ύπαιθρο; Μεταβολές στα μεγέθη της απασχόλησης στην κρίση. 2/2

- Αντλώντας από τα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού στο υπόλοιπο μέρος της ανακοίνωσής μας θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τα νέα δεδομένα και τις συνθήκες που διαμορφώνονται στην ελληνική γεωργία, στο περιβάλλον της κρίσης.
- Πρόκειται για μια επιστημονική απόπειρα προσέγγισης του φαινομένου που επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά των μεταβολών στην απασχόληση.

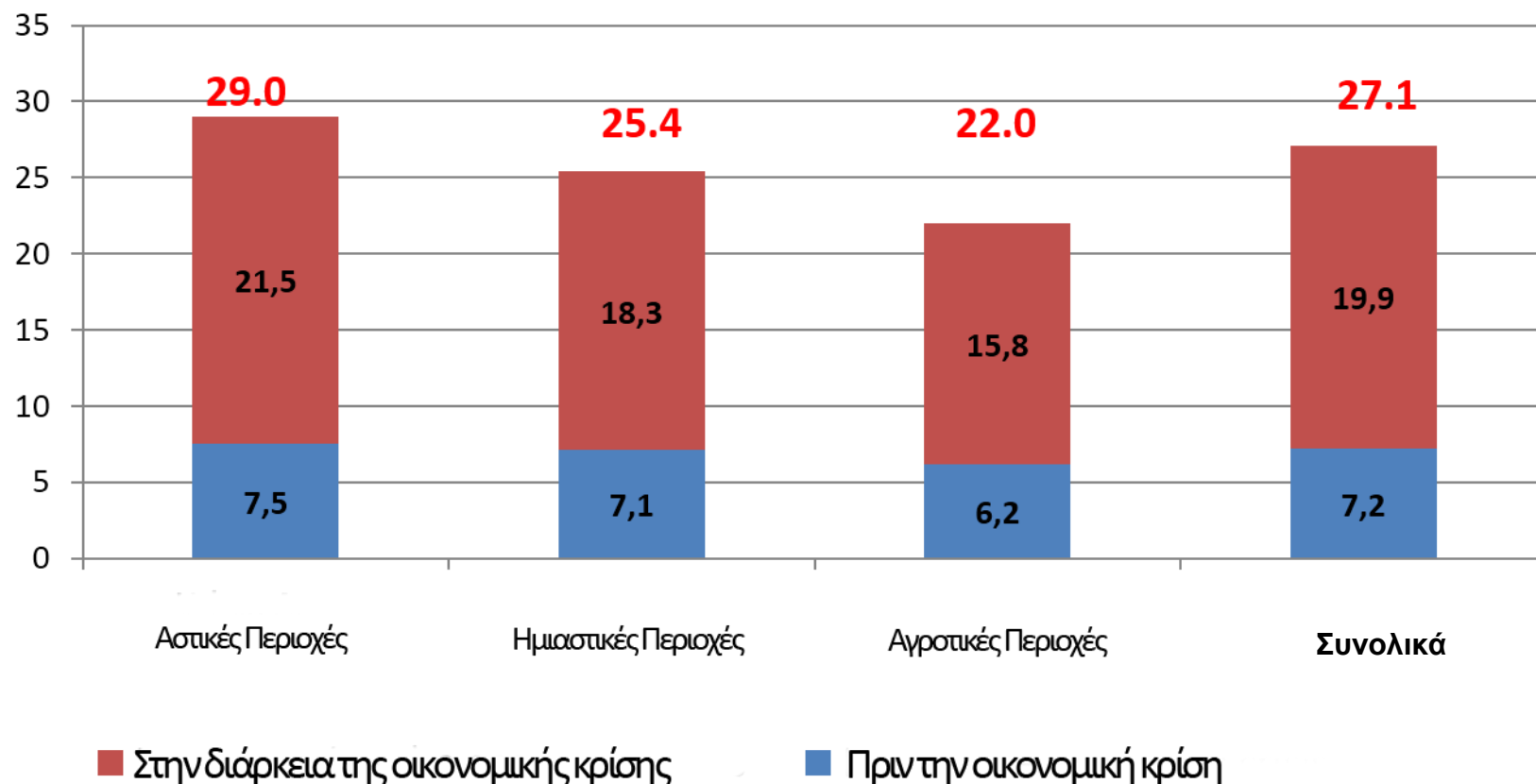
Η Απασχόληση στον Πρωτογενή και άλλους τομείς

(‘000ς, ετήσιος μέσος)

Στην ανεργία

Ποσοστά ανεργίας

Στη διάρκεια της κρίσης: 2ο τέταρτο 2013 – 2ο τέταρτο 2008

Πριν την κρίση: 2ο τέταρτο 2008

Ευάλωτες ομάδες στην ανεργία

- Στις αγροτικές περιοχές, οι Αλβανοί μετανάστες έχουν, συγκριτικά με τους Έλληνες εργαζόμενους και τους λοιπούς μετανάστες, μεγαλύτερη πιθανότητα πλέον να μείνουν άνεργοι, ενώ το 2008 τα πράγματα ήταν αντίστροφα.
- Περισσότερες πιθανότητες να μείνουν άνεργες, συγκριτικά με τους άνδρες, έχουν οι γυναίκες, καθώς και οι πτυχιούχοι συγκριτικά με τους έχοντες πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Θέσεις απασχόλησης που χάθηκαν και θέσεις απασχόλησης που δημιουργήθηκαν (σε χιλιάδες)

	Αστικές Περιοχές	Ημιαστικές Περιοχές	Αγροτικές Περιοχές	Σύνολο Χώρας
Πρωτογενής Τομέας	+17	-7	-30	-20
Δευτερογενής Τομέας	-135	-18	-8	-160
Κατασκευές	-115	-25	-20	-160
Τριτογενής Τομέας	-246	-13	-5	-264
ΣΥΝΟΛΟ	-495	-65	-62	-621

Περιφερειακή προέλευση νεοεισερχόμενων

- 1 στους 2 νεοεισερχόμενους έχει προέλευση την Περιφέρεια Αττικής (37%) και το Υπόλοιπο Αττικής (8%).
- Στην υπόλοιπη κατανομή είναι κατά σειρά η Κεντρική Μακεδονία και η Θεσσαλονίκη (9%), η Θεσσαλία και η Στερεά Ελλάδα (7%), η Ανατολική Μακεδονία (6%), η Κρήτη (5%) κ.ο.κ.

Οι χαμένες (-) και οι νέες (+) θέσεις απασχόλησης του πρωτογενούς τομέα (σε χιλιάδες)

4^ο τρίμηνο 2011 σε σχέση με το 4^ο τρίμηνο 2008

	Αστικές Περιοχές	Ημιαστικές Περιοχές	Αγροτικές Περιοχές	Σύνολο Χώρας
Αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό	+0.8	+0.9	-7.7	-5.9
Αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό	+9.4	-6.3	-10.9	-7.8
Μισθωτοί	+3.9	+2.5	+7.0	+13.4
Βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση	+2.9	-4.6	-18.1	-19.9
Σύνολο πρωτογενούς τομέα	+17.0	-7.5	-29.7	-20.2

Κατάσταση απασχόλησης των νεοεισερχόμενων πριν την είσοδό τους στη γεωργία

- Το 28 % των νεοεισερχομένων στον πρωτογενή τομέα από τις αστικές περιοχές δεν είχαν καμία απασχόληση την προηγούμενη χρονιά (το 21% ήταν άνεργοι, το 24% ήταν μαθητές/σπουδαστές, το 22% υπηρετούσαν την στρατιωτική τους θητεία, το 32% ήταν νοικοκυρές και λοιπές περιπτώσεις).
- Αντίθετα, το υπόλοιπο 72 % των νεοεισερχομένων μεταπήδησαν από άλλους κλάδους απασχόλησης (το 4% από τις κατασκευές, το 29% από τις δημόσιες υπηρεσίες, το 12% από δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, και τέλος το 54% από το εμπόριο, αναψυχή, διοικητικές και επαγγελματικές δραστηριότητες).

Ηλικία και εκπαίδευση νεοεισερχόμενων στην γεωργία

- Η μέση ηλικία των νεοεισερχομένων είναι τα 41.7 έτη, έναντι των παλαιών εργαζομένων που είναι 47.3 έτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων εργαζομένων είναι ηλικίας 35-39 έτη (19%).
- Οι νεοεισερχόμενοι έχουν υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Το 33% έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση (το 24% πτυχίο ανώτατης σχολής, και το 9% τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών) και το 47% δευτεροβάθμια.

Νέα ερευνητικά ευρήματα για την επιθυμία 'επιστροφής' 1/5

- Η 'αντίστροφη κινητικότητα' προς την ύπαιθρο έχει στοιχεία τόσο νεωτερικότητας όσο και παράδοσης, ανάγκης ή/και επιλογής: επιστροφή στον τόπο καταγωγής, νέες μέθοδοι οργάνωσης και απασχόλησης, επανακάλυψη παραδοσιακών καλλιεργειών, ανάπτυξη νέων αλλά και μια νέα χωροχρονική κατανομή της διαβίωσης και της απασχόλησης ομάδων του πληθυσμού μεταξύ αγροτικού και αστικού χώρου.

Νέα ερευνητικά ευρήματα για την επιθυμία 'επιστροφής' 2/5

- Οι αλλαγές αυτές δεν είναι μόνο τομεακές αλλά και διατομεακές, δεν είναι μόνο εσωτερικές των αγροτικών περιοχών αλλά και διαπεριφερειακές. Εκφράζουν μίαν επικοινωνία και κινητικότητα γεωγραφική, επαγγελματική και κοινωνική του αστικού και του αγροτικού χώρου.
- Η 'νέα αγροτικότητα' ενισχύεται αλλά αρχίζει να αναβαθμίζεται πλέον σε αυτή και η θέση της γεωργίας.
- Προϋποθέσεις ανάπτυξης δημιουργούνται και η κρίση, πιο έντονη στις αστικές περιοχές, 'κατευθύνει' ένα μέρος του πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Νέα ερευνητικά ευρήματα για την επιθυμία 'επιστροφής' 3/5

- Τις παρατηρήσεις αυτές ενισχύει και πρόσφατη έρευνα της Kappa Research σε 1286 άτομα Αθήνας και Θεσσαλονίκης στην οποία εμφανίζεται ένα 68.2% των ερωτηθέντων να έχει σκεφτεί να εγκατασταθεί στην επαρχία.
- Αυτοί είναι (σε ποσοστό 60%) στις ηλικίες μέχρι 40 ετών και 9 στους 10 από αυτούς αναζητούν απασχόληση και μια καλύτερη ποιότητα ζωής στην επαρχία όπου τα 2/3 δηλώνουν ότι έχουν ακίνητη περιουσία που θέλουν να αξιοποιήσουν.

Νέα ερευνητικά ευρήματα για την επιθυμία 'επιστροφής' 4/5

- Ο αγροτικός τομέας ενδιαφέρει μόνο το 1/3 των παραπάνω ενώ τα 2/3 τα ενδιαφέρει άλλος τομέας της οικονομίας.
- Ο τουρισμός, ο πολιτισμός και οι επικοινωνίες είναι οι κύριες άλλες επιλογές τους.
- Επισημαίνεται ότι οι χαμένες θέσεις απασχόλησης του τριτογενή τομέα στις αγροτικές περιοχές μέσα στην κρίση είναι ελάχιστες και ότι πλέον ο πρωτογενής τομέας καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση από πλευράς θέσεων απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές.

Νέα ερευνητικά ευρήματα για την επιθυμία 'επιστροφής' 5/5

- Αυτοί που θέλουν να ασχοληθούν με τον αγροτικό τομέα επιλέγουν κατά κύριο λόγο τη γεωργία (78%) και δευτερευόντως την κτηνοτροφία (15,5%) και η επιλογή είναι κατά προτεραιότητα οι ελιές (47,6%), οι βιολογικές καλλιέργειες (42,7%), τα λαχανικά-κηπευτικά (37%) και τα αρωματικά φυτά (32%).
- Παρά τον επικοινωνιακό βομβαρδισμό εξεζητημένων καλλιεργειών (ιπποφαές, σπιρουλίνα, σπαράγγια, αρωματικά φυτά κοκ), οι περισσότεροι ενδιαφερόμενοι επιλέγουν πιο συμβατικές καλλιέργειες.

Συμπεράσματα 1/3

- Η 'επιστροφή στη γεωργία' δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Τον πρώτο ενθουσιασμό ακολουθούν οι δυσκολίες υλοποίησης του σχεδίου. Το εγχείρημα είναι ευκολότερο για νεώτερους και καλά εκπαιδευμένους.
- Για τους άλλους είναι είτε μια εσωτερική αλλαγή στρατηγικής του αγροτικού νοικοκυριού που συνδυάζεται με ένα νέο καταμερισμό της εργασίας των μελών του εντός και εκτός της εκμετάλλευσης είτε μια επιστροφή αστικού πληθυσμού στην ύπαιθρο αλλά όχι στη γεωργία.

Συμπεράσματα 2/3

- Οι κινήσεις αυτές δεν περιβάλλονται από ένα πλαίσιο πολιτικής και μια στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη.
- Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, που συζητείται σήμερα, θέτει ξανά το ζήτημα της στρατηγικής της αγροτικής ανάπτυξης. Το ΥΑΑΤ υπηρέτησε συχνά τα σχέδια του πελατειακού πολιτικού συστήματος στη γεωργία και απέτυχε να της δώσει προσανατολισμό και να εκσυγχρονίσει τις δομές της. Σήμερα οι προκλήσεις είναι μεγαλύτερες αλλά και ο χρόνος λιγότερος.

Συμπεράσματα 3/3

- Παρ' όλα αυτά οι προοπτικές της ελληνικής γεωργίας είναι ευνοϊκότερες από άλλους κλάδους της οικονομίας.
- Έχει σταθερό δημοσιονομικό πλαίσιο σε εποχή έντονων δημοσιονομικών μεταβολών και ενώ οι αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης έχουν ήδη εκδηλωθεί, τα δυνητικά οφέλη για την γεωργία εκκρεμούν.
- Η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων και η προώθηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας παραμένουν κομβικής σημασίας προτεραιότητες.

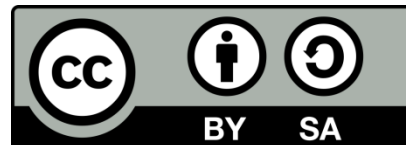
Βιβλιογραφία

- Kasimis C., Papadopoulos A.G. (2013), Rural Transformations and Family Farming In Contemporary Greece, in: Dionisio Ortiz-Miranda, Ana Moragues-Faus, Eladio Arnalte-Alegre (eds) *Agriculture in Mediterranean Europe: Between Old and New Paradigms (Research in Rural Sociology and Development, Volume 19)*, Emerald Group Publishing Limited, pp. 263 – 293
- Κάπα Research (2012), *Επιστροφή στην Ύπαιθρο: Εργασία και Ποιότητα Ζωής*, Πανελλαδική Έρευνα.
- Κασίμης Χ., Ζωγραφάκης Σ. (2013), Η ύπαιθρος, η γεωργία και η κρίση, *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, Τεύχος 27, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2013, σελ. 17-31, Παπαζήσης, Αθήνα

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

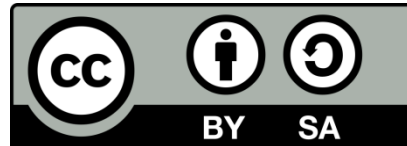
Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Κοινωνιολογία της Αγροτικής Ανάπτυξης». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://oceclass.aua.gr/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.